

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 1 หน้ากระดาษ A4 (สำหรับประชาสัมพันธ์)
(อยู่ในส่วนภาคผนวก)

1. ชื่อผลงาน/โครงการ การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซูที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพ บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง
(อังกฤษ) Knowledge management to create cultural spaces for ethnic groups affected by migration, Ban Wang Mai sub-district, Rong Kho district, Lampang
2. ชื่อ นามสกุล นักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ยาดิ และคณะ
Miss Supawadi Yadi
3. ที่อยู่ติดต่อได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 119 หมู่ 9 ถนน ลำปางแม่ทะ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. เบอร์โทรศัพท์ 0942863774 E-mail u48290746@hotmail.com
5. ชื่อหน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
6. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2564
7. คำค้น Keyword 1.การจัดการความรู้ 2.พื้นที่ทางวัฒนธรรม 3.กลุ่มชาติพันธุ์
8. อ้างอิง (ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)
9. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว (สามารถแยกไฟล์ หรือใส่รวมไว้ในเนื้อหาได้)
10. คำอธิบาย 1 หน้ากระดาษ A4 (font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)
(สรุปรายละเอียดผลงานวิจัย/โครงการวิจัย มีความยาว 1 หน้ากระดาษ A4 เนื้อหาครอบคลุมถึง ความสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และประโยชน์ของผลงานวิจัย)

การศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซูที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพ บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซูหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ และ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซู ผลการศึกษาด้านการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซูหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ พบว่า 2 กลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซู มีความทรงจำเกี่ยวกับวัฒนธรรมจากอดีตมาสู่ปัจจุบัน ได้แก่ 1) ประเด็น "ภาษา/วรรณกรรม" พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมีภาษาพูดเป็นของตัวเองและมีภาษาเขียนที่มีความคล้ายกับภาษาจีน แต่การออกเสียงของเมียนจะมีความแตกต่างจากภาษาจีน ด้านวรรณกรรมคนเมียนมีเรื่องเล่า นิทาน เพลง ที่มีการเล่าสืบทอดกันมา ซึ่งนิทานของชาวเมียนจะเป็นนิทานเกี่ยวกับการสร้างมนุษย์ นิทานเกี่ยวกับสัตว์ "กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู" มีภาษาเป็นของตัวเอง ในอดีตคนลีซูเคยมีตัวหนังสือซึ่งเป็นตัวคล้ายกับตัวโรมัน ในช่วงวัยรุ่นจะมีการเขียนของภาษาเนื่องจากได้รับอิทธิพลของภาษาไทย ส่วนวรรณกรรมคนลีซู คือ บทเพลงที่ใช้ในเทศกาล มีทำทางการเต้นรำประกอบ ซึ่งปัจจุบันยังมีการจัดและแสดงอยู่ 2) ประเด็น "ภูมิปัญญา/อาหาร/การแต่งกาย" กลุ่มชาติพันธุ์เมียน นิยมปักผ้ามีลวดลายผ้าจากธรรมชาติ ปัจจุบันจะมีการเพิ่มลวดลายขึ้นเพื่อความสวยงาม ชาวเมียนนิยมกินเต้าหู้ เพราะเป็นอาหารที่ได้รับการสืบทอดกันมา นอกจากนี้ยังใช้ภูมิปัญญาการถนอมอาหารเช่น การดองผักกาด ทางด้าน "กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู" พบว่า คนลีซูมีการปักผ้าและนำมาเย็บต่อกันเป็นผืนใหญ่เพื่อทำเป็นเสื้อผ้า ในปัจจุบันคนลีซูยังนิยมใช้ผ้าโพกหัวแบบสำเร็จรูป ไม่นิยมใช้ผ้าโพกเอง คนลีซูมีเครื่องประดับที่เป็นเงิน คนลีซูจะนิยมใส่ชุดประจำชาติพันธุ์ในงานประเพณีหรือเทศกาล ด้านอาหารคนลีซูนิยมรับประทานคือ น้ำพริก หมูย่าง หมูทอด และขนมป้าปาในเทศกาล นอกจากนี้คนลีซูมียาสมุนไพรที่นิยมใช้กันเป็นประจำตั้งแต่อดีต 3) ประเด็น "วิธีการดำเนินชีวิต/พิธีกรรม" พบว่า "กลุ่ม

ชาติพันธุ์เมียน” มีวิถีการดำเนินชีวิต คือ การทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และขายน้ำเต้าหู้เป็นส่วนใหญ่ คนเมียนมีพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องของผีและการนับถือผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมสังเคราะห์ ทำพิธีแจ้งผีบรรพบุรุษ หรือเมียนปาย และการเลือกที่ดินเพื่อสร้างบ้าน และในช่วงก่อนหรือหลังวันตรุษจีนอีกทั้งยังพบ “พิธีเลี้ยงผีเจ้าที่” ซึ่งมีข้อห้ามคือห้ามผู้หญิงเข้าร่วมและคนภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเด็ดขาด นอกจากนี้คนเมียนยังมีข้อห้ามเลี้ยงแมวเร่ร่อน ไก่เร่ร่อน เนื่องจากเชื่อว่าจะนำสิ่งไม่ดีเข้ามาในบ้าน ส่วน “กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู” พบว่า คนลีซูมีอาชีพคือการทำไร่ ทำสวน ในอดีตก่อนการอพยพมีอาชีพปลูกฝิ่น ปลูกข้าว และกาแฟ เลี้ยงสัตว์ การทำเกษตรยึดตามปฏิทินจีน ด้านความเชื่อและพิธีกรรมคนลีซูจะนับถือผีเป็นส่วนใหญ่ และนับถือผีบรรพบุรุษ ผีศาลเจ้า และส่วนน้อยจะนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ ซึ่งสามารถเข้าร่วมกับศาสนาอื่นได้โดยไม่มีการผิดต่อสิ่งที่นับถือ คนลีซูจะมีข้อห้ามในเรื่องของคู่ครอง เมื่อมีการแต่งงานจะต้องมีการบอกกล่าวและเลี้ยงผีที่ศาลหมู่บ้าน คนลีซูห้ามแต่งงานกับคนที่นามสกุลเดียวกัน ถึงแม้จะอยู่ต่างถิ่นก็ตามถือว่าเป็นญาติกันหมด หากมีคนตายคนลีซูจะมีการโกศผ้าสีขาวและจะห้ามทำอะไรทำสวน วันดีของชาวลีซูดูตามปฏิทินจีน และการสร้างบ้านชาวลีซูก่อนมีการสร้างบ้าน จะมีการเสี่ยงทายก่อน โดยใช้ข้าวเปลือกในการเสี่ยงทายอีกทั้งในช่วงเทศกาลตรุษจีนกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูจะมี “ประเพณีปีใหม่ผู้หญิง” ซึ่งจัดงานไปในคราวเดียวกันกับวันตรุษจีน และถ้าหากบางบ้านต้องการเรียกขวัญให้กับลูกหลานก็จะทำในช่วงนี้ด้วย นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมตนเองทั้งในด้านความรู้ อารมณ์ และวิถีปฏิบัติที่มีผลต่อการสืบทอด/การส่งต่อสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น พบว่า ทั้ง ๒ กลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซู มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เพราะหลายครั้งที่อ้างถึงรากเหง้าและความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยู่ที่แผ่นดินใหญ่ มีความหวงแหนวัฒนธรรมตนเอง และพร้อมจะถ่ายทอดเผยแพร่ให้คนนอกรับรู้และยอมรับในวัฒนธรรมของตนเอง ทว่าเมียนอาจจะมียุทธศาสตร์ในการให้คนอื่นเข้าร่วมบางพิธี แต่ลีซูค่อนข้างเปิดกว้างและปรับตัวมากกว่า ทางด้านการศึกษาผลกระทบที่ส่งต่อการดำรงคงของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอยู่หลังจากการอพยพในประเด็นประกอบด้วย การเขียนอายุต่อสังคมและการปิดบังตนเองพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซู ในระยะแรกอพยพมีความเขียนอายุและพยายามที่จะซ่อนเร้นปิดบังความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แต่ในเวลาต่อมาพยายามที่จะสื่อสารถึงคนนอกว่าตนเองคือชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมและมีความเก่าแก่ สังเกตได้จากการเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มช่วงวัยทำงาน/ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีจะใช้เครื่องมือสื่อสารและติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น แต่กลุ่มเด็กกับวัยรุ่นจะพยายามปรับและเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนไทย พูดภาษาไทยให้ชัด และมีวิถีชีวิตที่ต่างกับรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนเอง มีความสนใจเรียนรู้พิธีกรรมของตนลดลง ซึ่งในอนาคตอาจจะถูกกลืนทางวัฒนธรรมโดยวัฒนธรรม (ไทย) ที่แข็งแกร่งกว่าใหญ่กว่าและมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้นเรื่อย ๆ

ผลการศึกษาข้อที่ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนและลีซู พบว่าองค์ความรู้ส่วนใหญ่จะอยู่กับตัวบุคคล เช่น ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งความรู้เหล่านี้ยังไม่ได้จัดเก็บอย่างเป็นรูปแบบจึงได้กำหนดความรู้หลักเรื่องวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง วัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม กลุ่มชาติพันธุ์เมียน คือ บ้านแม่วิไล (นิทานเมียน) กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู คือ บ้านแม่อาชะมะ (นิทานลีซู, บทสวดขวัญ, วรรณกรรมมขปาฐะ)/บ้านพ่อหวัง (ภาษาจีน) แหล่งเรียนรู้ที่ 2 เรื่องประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์เมียน คือ บ้านพ่อวิเชียร แซ่จ้าว (พิธีกรรมชาวเมียน)/ บ้านพ่อองสาร (พิธีกรรมชาวเมียน) กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู คือ บ้านปู่จ่าน (จารย์) พ่อแสงชัย (พิธีกรรมชาวลีซู)/ บ้านพ่อสวัสดิ์ (พิธีกรรมชาวลีซู) แหล่งเรียนรู้ที่ 3 เรื่องอาหาร กลุ่มชาติพันธุ์เมียน คือ บ้านพ่อวิเชียร แซ่จ้าว (อาหารชาวเมียน) กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู คือ บ้านพ่ออุล (อาหารและขนมปาปา, ครกกระเดื่อง) แหล่งเรียนรู้ที่ 4 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ กลุ่มชาติพันธุ์เมียน คือ บ้านพ่อวิเชียร แซ่จ้าว (ดนตรีชาวเมียน)/ บ้านชาวเมียนโบราณ กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู คือ บ้านพ่อตา (บ้านชาวลีซูโบราณ) สำหรับแหล่งเรียนรู้ที่ 5 ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์เมียน คือ แม่วิไล/พ่อวิเชียร/พ่อองสาร กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู คือ แม่อาชะมะ/พ่ออุล/พ่อแสงชัย (ปู่จ่าน)/ พ่อหวัง

ผลจากการจัดการชุด “ความรู้ทางวัฒนธรรม” ของทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยการศึกษาผ่านผู้คนในชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการความรู้ของคนในชุมชน จึงได้สร้างเครื่องมือช่วยในการจัดเก็บความรู้ คือ “แผนที่ชุมชน” และ “ปฏิทิน 12 เดือน” ที่ได้จากบุคคลสำคัญในชุมชน มีการบรรจุชุดความรู้ทางวัฒนธรรม ของ ๒ กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อใช้เชื่อมโยงผู้คนของทั้งสองกลุ่มเกิดการยอมรับและเห็นถึงคุณค่า ความหมาย รวมไปถึงความสำคัญของวัฒนธรรม เพื่อใช้ชุดความรู้เหล่านี้เป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และยึดโยงไปสู่ความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการศึกษาของโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรทางวัฒนธรรมชุมชนให้เด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดแรงจูงใจทั้งผู้ใช้หลักสูตรและชุมชน เพื่อปลดปล่อยการถูกกดทับทางวัฒนธรรมกระแสหลัก ให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สะท้อนในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการจัดสร้างขึ้นจากชุมชน